

Beteckning: _____

Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap

Sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa

- Vad tycker idrottslärarna?

Linda Härdin

Ht-2009

15 hp C-nivå

Lärarprogrammet 270 hp

Examinator: Göran Svedsäter Handledare: Tore Lennartsson

Sammanfattning

Syftet med arbetet är att undersöka idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning samt att undersöka vilken undervisningsmetod som idrottslärarna föredrar att arbeta med. Min frågeställning är: Vilken undervisningsmetod är att föredra i ämnet idrott och hälsa anser lärarna? Vilka fördelar och nackdelar finns det med sam- respektive särundervisning? Gynnas flickor eller pojkar beroende på undervisningsmetoden? För att besvara min frågeställning och få fram idrottslärares åsikter i frågan gjorde jag kvalitativa intervjuer med fem idrottslärare i olika kön och ålder.

Resultatet av undersökningen visar att fyra av idrottslärarna hade varit med om både sam- och särundervisning varav tre använde sig av samundervisning och två av särundervisning nu. Fyra av idrottslärarna föredrog att använda sig av samundervisning då de ansåg att den undervisningsmetoden hade flest positiva effekter. Särundervisning gynnade mest de fysiskt svagare flickorna. Nivågruppering var också en undervisningsmetod som många av idrottslärarna använde sig av vid vissa moment i undervisningen.

Nyckelord: Idrott och hälsa, idrottslärare, samundervisning och särundervisning

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	2
1.1 Begreppsdefinition	2
1.2 Bakgrund	2
1.2.1 Skolgymnastikens historia	2
1.2.2 Idrottslärares historia	6
1.2.3 Pojkar och flickors utveckling.....	6
1.2.4 Sam – och särundervisning	8
1.3 Syfte	9
1.4 Frågeställningar.....	9
2. METOD	9
2.1 Kvalitativ eller kvantitativ studie?	10
2.2 Urval.....	10
2.3 Datainsamlingsmetoder.....	11
2.4 Procedur.....	11
2.5 Reliabilitet och validitet	12
2.6 Etiska aspekter	13
2.7 Analysmetoder	13
3. RESULTAT	14
3.1 Lärare A	14
3.2 Lärare B.....	15
3.3 Lärare C.....	16
3.4 Lärare D.....	17
3.5 Lärare E	19
3.6 Resultat sammanfattning	21
4. DISKUSSION	22
4.1 Tillförlitlighet.....	22
4.2 Teoretisk tolkning	23
4.3 Konklusion.....	25
4.4 Fortsatta studier.....	27
REFERENSER.....	28
BILAGA	29

1. INLEDNING

Ämnet idrott och hälsa är ett ämne som genom historien har förknippats med särbehandling av flickor och pojkar i både styrdokumentet och i praktiken. När grundskolan genomfördes 1962 stod det i kursplanen för ämnet *Gymnastik* att ”Från och med årskurs 5 skall flickor och pojkar om möjligt bilda skilda grupper” Förutom det så fanns det även olika mål för flickor och pojkar som de skulle uppnå, för flickorna betonades estetik och rytmik, och för pojkarna teknisk grundskolning samt styrka, spänst och stilkänsla. (Larsson, Fagrell & Redelius 2005) När sedan Lgr 80 kom stod det för första gången att flickor och pojkar skulle undervisas tillsammans i ämnet. I Lpo 94 som är den rådande läroplanen just nu betonas inga som helst könsskillnader och man ska inte anpassa undervisningen efter kön. Dock betonas skolans ansvar för att motverka traditionella könsmonster och att jämställdhet ska vara en rödtråd genom skolans alla ämnen.

Det är relativt vanligt att särundervisning i ämnet idrott och hälsa fortfarande används som undervisningsmetod på vissa skolor runt om i Sverige. Det försvaras ofta av lärarna med att pojkarna tar för stor plats och att flickorna kommer i skymundan bland pojkarna när de har samundervisning. Ett annat argument som idrottslärarna ofta använder sig av är att det blir stora fysiska skillnader mellan pojkar och flickor i puberteten och att det blir jämnare grupper om man har särundervisning. (Larsson 2003)

I den här undersökningen har jag valt att intervjua fem idrottslärare för att se vad de har för åsikter om de olika undervisningsmetoderna, (sam och särundervisning) och vilken metod som de själva föredrar att arbeta med, vilken metod de använder sig av, och varför de valt just den undervisningsmetoden?

1.1 Begreppsdefinition

I det här arbetet använder jag mig av begreppen samundervisning, särundervisning och undervisningsmetod. Med samundervisning menar jag idrottsundervisning som bedrivs i klasser som är blandade flickor och pojkar. Särundervisning är ett begrepp för idrottsundervisning som bedrivs i könsuppdelade klasser, pojkar för sig och flickor för sig. Med undervisningsmetod syftar jag på de ovan nämnda undervisningsmetoderna.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Skolgymnastikens historia

I 1807 års skolordning fanns gymnastik med för första gången vid läroverken. Det fanns dock inte med som ett eget obligatoriskt ämne utan gymnastiken skulle ske under rasterna och under lärares tillsyn. I 1820 års skolordning fastställdes att gymnastik skulle vara ett obligatoriskt ämne i läroverket och det skulle finnas med 3 timmar i veckan. Det skulle vara obligatoriskt för alla elever och endast elever med särskilda skäl kunde få bli befriad från

ämnet. I och med 1820 års skolordning blev gymnastik officiellt infört vid läroverken, men det fanns varken lokaler eller utbildade lärare i ämnet. Under den här tiden var gymnastiken helt utformad efter Per Henrik Lings tankar och idéer. (Annerstedt, Peitersen & Rønholt 2001)

Per Henrik Ling (1776-1839) skapade linggymnastiken och det var han som införde gymnastikundervisningen i den svenska skolan. Linggymnastiken var helt utformad för män och den leddes också av män, flickorna var i princip helt uteslutna från linggymnastiken. (Annerstedt m.fl. 2001) Linggymnastiken fick stor genomkraft och hade stor betydelse långt in på 1900-talet. Ling betonade att gymnastik skall grunda sig på god kännedom om människokroppen och att varje rörelse ska ha en bestämd effekt på en viss bestämd kroppsdel. (Ekberg & Erberth 2000) Varje rörelse måste även utföras enligt en fastställd utgångspunkt, omloppsbanan och slutpunkt. Läraren skulle välja de nyttigaste rörelserna som fanns att tillgå för kroppens utveckling för att sedan öka övningarnas svårighetsgrad successivt efter att alla i gruppen kunde utföra övningen med exakthet. Det som också utmärkte linggymnastiken var att det syftade på ett harmoniskt och liksidigt kroppsideal och att övningarna skulle utföras på kommando. Ett annat kännetecken för linggymnastiken var den ståendegrundställningen som sedan kom att bli den militära givaktställningen. (Annerstedt m.fl. 2001)

I 1842 års folkskolestadga började gymnastikundervisningen också att gälla för flickor, men utvecklingen av kvinnogymnastiken gick långsamt. Skolgymnastiken var under den här tiden (senare halvan av 1800-talet) starkt präglad av soldatträning, vilket berodde på den militära uppräckningen i landet. Militärövningarna var obligatoriska för alla män mellan 1863-1917. Flickornas undervisning blev till stor del försummad under den här tiden men det förekom även militärövningar för flickor på vissa håll. (Ekberg & Erberth 2000)

På 1920-talet minskade de militära aktiviteterna i skolan och gymnastiken riktade in sig lite mer på lek och idrott. 1928 fick ämnet även namnet ”gymnastik med lek och idrott”. Att ordet gymnastik stod först visade på att gymnastik var det viktiga inom ämnet medan lek och idrott blev ett tillägg till gymnastiken. (Ekberg & Erberth 2000)

Från och med 1950 talet skedde ett tydligt skifte från den tidigare kollektiva, disciplinerande och ganska hårt styrda gymnastiken till mera lek och idrott. Leken och idrotten började förekomma i friare former och med mer färdighetsinriktade övningar. (Annerstedt m.fl. 2001)

Lgr 62

När grundskolan verkställdes 1962 handlade ämnet gymnastik i huvudsak om den fysiska fostran. I kursplanen för gymnastik (Lgr 62) poängterades begrepp som laganda, självdisciplin, hjälpsamhet och ledarförmåga. I Lgr 62 poängterades det också att ”Från och med årskurs 5 skall flickor och pojkar om möjligt bilda skilda grupper”. Det stod även skrivet inom flera moment att målen för flickor och pojkar var olika. För flickorna betonades estetik och rytmik samtidigt som det för pojkarna betonades teknisk grundskolning samt styrka, spänst och stilkänsla. Det fanns dock inga skäl skrivna till varför pojkar och flickor skulle undervisas åtskilda. (Larsson m.fl. 2005) De estetiska inslagen som betonades för flickorna var centralt för den kvinnogymnastik som utvecklades under 1900-talets första halva (Larsson 2003). Under den här tiden började det också bli vanligare att flickor och pojkar undervisades tillsammans, och på 1950 och 1960 talet förekom på vissa håll samundervisning på lågstadiet.

Lgr 69

När Lgr 69 kom ändrades ämnets syfte som tidigare varit den fysiska fostran till utveckling inom den fysiska, sociala och estetiska utvecklingen (Annerstedt m.fl. 2001). I Lgr 69 uppmanades skolorna att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och ifrågasätta de rådande förhållandena. Men det var fortfarande estetiken som förespråkades för flickor och styrka för pojkar. Efterhand började samundervisningsformen att sprida sig och gymnasiet var först ut att anamma den undervisningsmetoden efter att lågstadiet börjat införa det. (Ekberg & Erberth 2000)

Lgr 80

I Lgr 80 bytte ämnet namn från gymnastik till idrott. Idrott var ett mer passande namn än gymnastik eftersom gymnastik är en del av idrotten. En stor nyhet i Lgr 80 var att det infördes samundervisning. Det var första gången i ämnets historia som det angavs att flickor och pojkar ska undervisas tillsammans i idrott. Samundervisningen var nu ett led i skolans uppgift att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och som ett medel för att utjämna könsrollerna. (Annerstedt m.fl. 2001) I Lgr 80 angavs det endast på ett ställe en instruktion vad gäller flickor och pojkars undervisning och det var under momenten ”bollspel och lekar” där det stod *Redan från lågstadiet skall flickor och pojkar vänja sig att öva och spela tillsammans i lag*. Vilket visar på att flickor och pojkar skulle vara tillsammans. (Larsson m.fl. 2005)

När Lgr 80 kom bräddades även ämnets målsättningar och det angavs att idrott skulle medverka till elevernas fysiska, psykiska och sociala utveckling. Det angavs också att ämnet syftade till att skapa ett bestående intresse för fysiska kroppsrörelser till att ge glädje, avkoppling och gemenskap samt att utveckla elevernas självförtroende och skapandeförmåga. (Annerstedt m.fl. 2001)

Lpo 94

1994 kom den nya läroplanen Lpo 94 ut och ämnet bytte åter igen namn. Den här gången från idrott till idrott och hälsa. Det gjordes för att skilja ämnet idrott från idrotten inom föreningsidrotten samt att betoningen på idrottsliga färdigheter minskade något. Det var också en markering till att ämnet skulle förändras till ett tydligt hälsoperspektiv och kopplingar ska göras mellan idrott, hälsa och livsstil. Ämnet ska nu stimulera till den egna medvetenheten om livsstilens betydelse för hälsan. (Annerstedt m.fl. 2001) I frågan om genus skriver Lpo 94 så här:

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet. (Lpo 94)

Lpo 94 betonar människors lika värde och jämställdhet mellan kvinnor och män. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller och jämställdhet ska vara en rödtråd genom skolans alla ämnen. Samundervisning har under den här tiden brett ut sig och är den mest förekommande lektionsformen. (Ekberg & Erberth 2000)

Annerstedt m.fl. (2001) har sammanfattat skolgymnastikens historia enligt följande faser:

- Etableringsfasen 1813-1860.

Den här perioden präglades av Per Henrik Lings tankar och idéer. Det var medikal (sjukgymnastik) och delvis militärgymnastik som dominerade att målet var att ”behandla” barnen. Under den här perioden fanns det näst intill inga materiella förutsättningar som gymnastiklokaler och det var brist på bra utbildade lärare.

- Militärafasen 1860-1890

Under den här perioden förknippades skolgymnastiken i första hand med soldatträning. Den sjukgymnastiska dominansen försvann och detta innebar att flickornas undervisning blev helt försummad. Undervisningen bedrevs i klassrum eller på skolgårdar och intresset låg på den pedagogiska gymnastiken som Ling införde.

- Stabiliseringsfasen 1890-1912

Nu blev de materiella villkoren successivt bättre och ämnet började förändras. De militäriska inslagen minskade (fäktning fanns kvar till 1928), lek infördes och flickornas gymnastik började långsamt komma igång och flera kvinnliga gymnastikpedagoger var aktiva.

- Brytningsfasen 1912-1950

Under den här fasen skriver Annerstedt (2001) att det fortfarande var de lingiska dagövningarna som stod för ämnesinnehållet, men det började ifrågasättas från fysiologiskt håll. Undervisningen började innehålla mer idrott, lek och spel och 1919 bytte ämnet namn från ”gymnastik” till ”gymnastik med lek och idrott”

- Fysiologiska fasen 1950-1970

I den fysiologiska fasen skedde ett skifte från kollektiv, disciplinerande och hård styrd gymnastik till mera lek och idrott i friare former med mer färdighetsinriktade övningar.

- Osäkerhetsfasen 1970-1994

Under den här perioden bytte ämnet namn från gymnastik till idrott, och idrottsämnet målsättning vidgades. Idrottslärarna blev mer splittrade och osäkra på ämnets målsättning och innehåll. För att öka jämställdheten mellan könen införde man även under den här perioden samundervisningen.

- Hälsofasen 1994-

1994 byter ämnet återigen namn från idrott till idrott och hälsa. Det blev en tydlig markering att ämnet förändrades mot ett hälsoperspektiv. I frågan om genus står det i Lpo 94 att ”Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster”.

1.2.2 Idrottslärares historia

1813 startades den första gymnastiklärarytbildningen i Sverige och det var Per Henrik Ling som tog initiativet. Namnet blev Gymnastiska Centralinstitutet som förkortades GCI (Ekberg & Erberth 2000). Under den första tiden existerade det inga läroböcker så undervisningen bedrevs i föreläsningsform. De som var intresserade av utbildningen kunde skicka in sina ansökningar när som helst under året till föreståndaren och det var han som personligen beslöt vilka som skulle antas. Gymnastiklärarytbildningen vid GCI var på två år för de manliga eleverna. (Annerstedt m.fl. 2001)

1864 startades en ettårig kurs för kvinnliga kandidater. Men det fanns inga kursplaner som gällde för den kvinnliga kursen och det fanns inga kompetenskrav som en kvinnlig GCI-kandidat skulle ta emot. Att den kvinnliga utbildningen var ett år kortare än den manliga motiverades med att fäktning inte ingick i den kvinnliga. 1864 fastställdes också att manliga elever skulle förutom att ha god fysik även ha avlagt studentexamen, men för de kvinnliga eleverna krävdes inte den kompetensen förrän 1887. 1871 ändrades den kvinnliga utbildningen och blev tvåårig lika som männens.

Mellan 1839-1861 utexaminerades 271 gymnastiklärare från GCI. 1864 delades också utbildningen på institutet upp på tre avdelningar, en pedagogisk, en militär och en medicinsk avdelning, det fanns alltså en stark militärisk koppling.

1934 skedde en omorganisation för gymnastiklärarytbildningen och utbildningen fick en officiell timplan. Utbildningen skulle bland annat innehålla anatomi, fysiologi, teori, praktik, psykologi och pedagogik. Idrotten fick större utrymme och fäktningen på den manliga kursen försvann som ett speciellt ämne och ingick istället som en idrottsgren. Omorganisationen som skedde innebar att likheterna mellan den kvinnliga och manliga utbildningen ökade något. (Annerstedt m.fl. 2001)

Ett tydligt könsrollstänkande genomsyrade länge gymnastiklärarytbildningen och skillnader mellan den manliga och kvinnliga utbildningen kvarstod långt in på 1970 talet. Lagsporter som t.ex. fotboll, handboll, ishockey och bandy var det bara männen som utbildades i då de inte ansågs som lämpliga kvinnoidrotter. Kvinnorna utbildades istället i idrotter som dans, rytmik och konståkning. (Annerstedt m.fl. 2001) Gymnastiklärarytbildningen var könsåskild fram till 1977 (Larsson 2003), och det var i samband med att försöksutbildningen av tvåämneslärare kom som kursplanerna blev ungefär lika för både kvinnor och män. (Annerstedt m.fl. 2001)

1.2.3 Pojkar och flickors utveckling

Det är vanligt att flickor beskrivs som välanpassade, stillsamma, passiva och ansvarsfulla medan pojkar däremot beskrivs som livliga, aktiva och impulsiva. Pojkar beskrivs också vara mer tävlingsinriktade än flickor och kan tävla om allt möjligt som till exempel vem som blir klar med en uppgift först eller vem som är äldst. Flickor tävlar också men på ett annat sätt än pojkarna, för flickor är det vanligt att tävla om saker som popularitet och utseende. (Sandquist 1998) Men det enda som egentligen skiljer könen åt är funktionen för fortplantning. Det finns ingenting annat som är bara kvinnligt eller manligt för i stort sätt alla karaktärsdrag och fysiska och psykiska egenskaper kan förekomma hos både män och kvinnor. (Mogren 1996)

Barn utvecklas och förändras hela tiden. Förändringarna orsakas av hormonstyrda processer i kroppen, och hormonutsöndringen påverkas av många olika faktorer som till exempel ärftliga, fysiologiska och miljömässiga faktorer. (Gjerset & Annerstedt 1997)

Under uppväxttiden genomgår alla barn i stort sätt samma utvecklingsstadier och den fysiska utvecklingen och mognaden kan delas in i olika perioder. Men tidpunkterna och varaktigheten för de olika perioderna kan variera mellan barn och därför finns det inget direkt samband mellan den biologiska åldern och hur gammalt barnet är. (Gjerset & Annerstedt 1997)

”Den lilla puberteten” kallas det för när barnen är i 6-årsåldern för då växer barnet så snabbt att det uppstår ett behov av extra rörelse och mycket fysisk aktivitet (Jagtøien, Hansen & Annerstedt 2002) De stora förändringarna i längd och vikt som sker hos ungdomar i puberteten är ett gemensamt drag hos 6 åringarna som är i ”lilla puberteten”. Därför kan man se vissa likheter i sättet att röra på sig i förhållande till omgivningen. De har svårt för att sitta still, armar och fötter verkar alltid vara i vägen och det hänger eller ligger på stolarna. Båda åldersgrupperna behöver mycket plats och är ofta mycket livliga när de förflyttar sig. (Jagtøien, m.fl. 2002)

Det är i puberteten som den största förändringen sker för barnen. För flickor startar puberteten vanligen mellan 10 och 17- årsåldern och det kan vara stora individuella skillnader i den fysiska utvecklingen. Det är en viktig orsak till att det i den åldersgruppen kan vara stora skillnader i den fysiska prestationsförmågan hos barn i samma ålder. Fram till puberteten är längdtillväxten nästan lika mellan pojkar och flickor, sedan sker en tillväxtpurt då barnen växer snabbt. För flickor börjar tillväxtpurten vanligen när de är 10 år gamla med en genomsnittlig tillväxthastighet på ca 9 cm per år. Sedan avtar tillväxten och redan i 14–15-årsåldern är den nere på 2 cm per år. (Gjerset & Annerstedt 1997)

För pojkar börjar puberteten i genomsnitt i 12-årsåldern, två år efter flickorna. Tillväxten är då större än hos flickorna och den når sin topp i 14-årsåldern då tillväxthastigheten i genomsnitt är 10 cm per år. 2 år senare i 16-årsåldern är tillväxten nere på 2-3 cm per år och när pojkarna är 18 år har de normalt slutat växa. (Gjerset & Annerstedt 1997)

Muskelmassan påverkas också under puberteten. Före puberteten är det nästan ingen skillnad mellan pojkar och flickors muskelmassa, men under puberteten sker det för pojkar en kraftig tillväxt av muskelmassan. Hos flickor startar tillväxten av muskelmassan 2-3 år tidigare än hos pojkar men trots det är muskeltillväxten mindre för flickor. Efter könsmognaden ökar pojkars muskelstyrka snabbt och de blir avsevärt starkare i förhållande till sin kroppsvikt. Flickorna får däremot en mindre ökning i muskelstyrka i förhållande till sin kroppsvikt då flickor får mer underhudsfett. (Gjerset & Annerstedt 1997)

Även den maximala syreupptagningsförmågan förändras under puberteten, i 13-årsåldern är det ingen skillnad mellan pojkar och flickor men sedan får pojkarna bättre syreupptagningsförmåga än flickorna. Hos flickor når den sina högsta värden i 14–16-årsåldern för att sedan gå tillbaka och falla med åldern. För pojkar ökar den maximala syreupptagningsförmågan kraftigt från 11–16-årsåldern och sedan fortsätter den öka fast lite långsammare ända upp till 25-årsåldern. (Gjerset & Annerstedt 1997)

Hur snabbt utvecklingen går kan variera mycket från person till person. Arv, tillväxt, mognad, lärande, miljö och anpassning är viktiga förhållanden som påverkar. Därför kan det vara stora individuella skillnader i den fysiska utvecklingen inom samma åldersgrupp. Det är endast 25-

30% av alla barn som en biologisk ålder som är samma som levnadsåldern. (Gjerset & Annerstedt 1997)

Vuxna kvinnor är inte lika starka som män om man jämför maxstyrka vid till exempel lyft. En genomsnittlig kvinna med normal kondition har ungefär hälften av männens styrka i överkroppen och ca 70 procent av styrkan i benen. Det beror framför allt på att kropparnas proportioner är olika och att kvinnor har större andel kroppsfett. Kvinnor har även en större andel långsamma muskelfibrer vilket gör att de har mer uthållighet medan männen har mer explosiv kraft. (Mogren 1996)

1.2.4 Sam – och särundervisning

När man granskar de tidigare kursplanerna för idrott och hälsa visar det att ämnet har gått från särundervisning till samundervisning. Som jag skrivit tidigare infördes samundervisningen i ämnet i och med läroplanen Lgr 80. Det var första gången i ämnets historia som staten satt anvisningar där de påtalade att flickor och pojkar skulle undervisas tillsammans på lika villkor. (Meckbach 2004)

Håkan Larsson (2003) anser i sin artikel *Skolidrotten befäster traditionell genus ordning* att dela in flickor och pojkar i olika grupper inte är ett sätt att göra undervisningen i idrott och hälsa mer rättvis. Larsson menar att det snarare är ett enkelt sätt att slippa arbeta med frågan om en jämställd gemensam verksamhet och som det ser ut idag stärker skolidrotten stereotypa synsätt på vad som är kvinnligt om manligt.

Larsson skriver också att de senaste 20 årens försök med samundervisning inte har medfört någon nämnvärd förändring av våra grundläggande föreställningar om flickor och pojkar i förhållande till idrott. Det är de gamla föreställningarna som fanns när särundervisningen var det dominerande och det till och med stod i kursplanen att undervisningen skulle bedrivas på olika sätt beroende på kön, som fortfarande lever kvar. Dessa föreställningar om att flickor gillar t.ex. dans och att pojkar bara vill tävla är så starka att det nu blivit svårt att upptäcka alla de flickor och pojkar som detta inte gäller för.

I Jane Meckbachs studie *Ett ämne i förändring - eller är allt sig likt?* Har hon intervjuat 16 idrottslärare (8 kvinnliga och 8 manliga) med varierande bakgrund. Av de intervjuade lärarna är det tolv lärare som har samundervisning och fyra lärare som har särundervisning i de senare skolåren. Där framkommer att tre av de fyra lärarna som har särundervisning är helt nöjda och föredrar den undervisningsformen. Samtliga lärarna lyfter fram att det gynnar flickorna och att det finns fler fördelar än nackdelar med att ha särundervisning. En lärare understryker dock att några moment som dans och vissa bollspel har man i blandade klasser. En anledning till att ha särundervisning menar lärarna är att flickorna alltid kommer i skymundan och att de vill lyfta fram flickorna så att de får känna sig delaktiga och att en homogen grupp är mycket roligare för alla inblandade.

Lärarna som har samundervisning anser att fördelarna med det är den sociala delen. En lärare menar att det är bra för pojkar och flickor att mötas för det är så det ser ut i samhället. Dock är det endast tre av de tolv lärarna som har samundervisning som anser att det fungerar bra. De övriga nio lärarna delar upp vissa moment i flick- och pojkgupper. (Meckbach 2004)

Larsson (2003) skriver att flickor kommer i skymundan för pojkarna är en vanlig uppfattning bland lärare och detta är den starka drivkraften till att skilja på pojkar och flickor i undervisningen. Han skriver också att det inte görs så mycket för att arbeta med rättvisefrågor i könsblandade grupper.

Karin Redelius har gjort en studie som heter *Bäst och pest! Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år*. Studien bygger på ett frågeformulär elever i årskurs 9 har svarat på. Formuläret var omfattande och behandlade många delar av idrott och hälsa ämnet där en del handlade om sam- särundervisning. Karin anser att det är en ständigt aktuell fråga huruvida lektionerna ska vara könsuppdelade eller inte.

I studien visade det sig att 45 % av flickorna och 56 % av pojkarna tyckte att flickor och pojkar skulle vara tillsammans på alla lektioner. Att flickor och pojkar skulle vara tillsammans ibland tyckte 29 % av flickorna och 22 % av pojkarna. Att alltid ha särundervisning (flickor och pojkar alltid var för sig) tyckte endast 8 % av flickorna och 7 % av pojkarna var bra. Sedan följde ett annat alternativ och det var att dela in i grupper på annat sätt och det tyckte 38 % av flickorna och 25 % av pojkarna var bra. Närmare hälften av alla flickor och drygt hälften av pojkarna anser alltså att samundervisning är bäst och det är endast några få elever som skulle vilja ha könsuppdelade lektioner jämt. (Redelius 2004)

Att dela upp undervisningen i pojk- och flickgrupper brukar försvaras med de fysiska könsskillnader som uppstår i puberteten. Det är också en vanlig uppfattning bland lärare att flickor försvinner lite bland pojkarna. Det finns också några mindre studier som pekar på att i och med samundervisningen fick flickorna avsevärt sämre betyg än pojkarna i ämnet idrott och hälsa. Anmärkningsvärt är också att idrott och hälsa är det enda ämnet som pojkar i genomsnitt har högre betyg än flickor. (Larsson, m.fl. 2005)

1.3 Syfte

Syftet med det arbetet är att undersöka idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning samt att undersöka vilken undervisningsmetod som idrottslärarna föredrar att arbeta med.

1.4 Frågeställningar

- Vilken undervisningsmetod föredrar lärarna i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka fördelar och nackdelar finns det med sam- respektive särundervisning?
- Gynnas flickor eller pojkar beroende på undervisningsmetoden?

2. METOD

När undersökningen genomfördes samarbetade jag med Sofie Skoglund som gör en undersökning inom samma ämne men ur en annan synvinkel. Min synvinkel ligger på att undersöka idrottslärares tankar i frågan om sam- och särundervisning vilket skedde genom

kvalitativa intervjuer, medan Sofie gjorde en enkätundersökning och undersökte elevernas tankar om sam- och särundervisning. Vi samarbetade när vi kontaktade skolorna och lärarna inför intervjuerna och enkäterna, och var på samma skolor och gjorde undersökningarna. Jag intervjuade lärarna och Sofie utförde en enkätundersökning på eleverna. Från början var det tänkt att vårt samarbete skulle vara mer omfattande och att vi skulle hänvisa till varandras resultat i våra arbeten. Men på grund av tidsbrist och att vinklingarna av våra undersökningar blev för stora så förkastade vi den idén under arbetets gång.

2.1 Kvalitativ eller kvantitativ studie?

Trost (2005) skriver i kapitel 1 om valet mellan att göra en kvalitativ eller kvantitativ studie. Om man är intresserad av att undersöka hur ett visst antal procent av befolkningen tycker på det ena eller andra sättet, eller svara på frågeställningen *hur ofta? hur många?* Så ska man göra en kvantitativ studie, enkäter är ett exempel på en kvantitativ metod. Om man däremot är intresserad av att försöka förstå människors sätt att resonera eller reagera, eller om man vill försöka förstå människors åsikter och hitta ett mönster så ska man göra en kvalitativ studie.

Det finns också olika slag av intervjuer när man gör en intervjustudie. Standardisering och strukturering är två begrepp som man bör se över innan man börjar med intervjuerna. Med standardisering menar man att frågorna och situationen är densamma för alla intervjuade. Det får inte förekomma några variationer och frågorna läses upp i exakt samma tonart och ordning till de intervjuade. Det finns även en låg grad av standardisering, vilket i princip är motsatsen till standardisering. I den låga graden av standardisering formulerar man sig efter den intervjuades språkbruk, tar frågorna i den ordning det passar bäst och kan låta svaren från den intervjuade avgöra nästa fråga. Det finns alltså stora variationsmöjligheter i den låga graden av standardisering. Med strukturering menas att frågorna i intervjun har fasta svarsalternativ och den intervjuade får inte komma med något eget. Ostrukturerad intervju kännetecknas av att svarsmöjligheterna är öppna och det är den tillfrågade som bestämmer vilken struktur svaret får. (Trost 2005)

2.2 Urval

I studien jag har gjort eftersträvade jag att se till idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning, därför föll urvalet naturligt på att intervju idrottslärare. Trost (2005) skriver att i samband med kvalitativa studier ska urvalet vara heterogent inom en given ram, och där skall finnas variation, men inte någon extremt avvikande och helst ska urvalet vara heterogent inom den givna homogeniteten. I en kvalitativ studie ser man också mer på helheten vilket gör att det blir lättare att hitta ett sammanhang.

Utifrån det valde jag att intervju 5 idrottslärare som är aktiva och arbetar inom grundskolans senare år. Eftersom undersökningen är gjord i en mindre kommun i Sverige så var urvalet till viss del begränsat till de idrottslärare som fanns att tillgå. Jag försökte dock få till en någorlunda jämn könsfördelning mellan idrottslärarna vilket resulterade i tre manliga idrottslärare och två kvinnliga idrottslärare. Jag valde också att ha spridda åldrar på de intervjuade lärarna för att se om det blev någon skillnad på svaren om det arbetat länge inom yrket eller var nyutbildad. Två av lärarna arbetar på samma skola och bedriver

särundervisning medan de andra tre arbetar på olika skolor och bedriver samundervisning. Detta var ett medvetet val för att försöka få en stor bredd och variation på svaren på frågorna.

2.3 Datainsamlingsmetoder

I min undersökning om idrottslärares syn på sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa genomfördes kvalitativa intervjuer med 5 idrottslärare varav två använde sig av undervisningsmetoden särundervisning och tre samundervisning.

Kvalitativ intervju är den viktigaste intervjumetoden eftersom den ger bra förutsättningar för att få fram den information man söker. I den kvalitativa intervjun är det endast frågeområdena som är bestämda vilket gör att jag som intervjuar kan variera frågorna beroende på svaren jag får. (Johansson & Svedner 1998) Den kvalitativa intervjun går också ut på att försöka förstå hur den intervjuade tänker och känner och vilka erfarenheter den har. (Trost 2005) Därför anser jag att den kvalitativa intervjun ger information som gör det lätt för mig att få svar på min frågeställning och förstå lärarens syn på de olika undervisningsmetoderna.

I intervjustudien använde jag mig av ostrukturerade frågor med en låg grad av standardisering. Jag valde den låga graden av standardisering för att jag inte skulle påverka intervjuerna så mycket utan låta dem styras efter intervjupersonen. Jag utgick från 8 övergripande frågor som var ungefär lika för alla intervjuade för att sedan ställa följdfrågor utifrån svaren jag fick. Följdfrågorna kunde till exempel vara att be dem utveckla ett svar som jag fick eller be dem förklara varför de tyckte så eller så. Valet på kvalitativa intervjuer motiveras med att jag ville få djupare svar som inte är helt styrda efter mina frågor. Jag ville också kunna ställa följdfrågor utifrån svaren och inte känna mig låst vid mina frågor.

Om jag hade valt att göra intervjufrågorna mer strukturerad och ha fasta frågor och samma frågor till alla lärarna så tror jag att jag skulle ha missat viktig information. Jag tror också att det finns en risk att svaren mellan lärarna hade kunnat likna varandra mer om det varit fasta frågor. Jag hade förmodligen också missat viktiga åsikter och svar som jag hade kunnat få om jag haft möjligheten att ställa följdfrågor. Därför anser jag att det var bäst att använda mig av ostrukturerade intervjuer. Att göra en enkätundersökning ansåg jag inte var aktuellt för mig för då skulle jag definitivt ha missat viktig information och bara fått ytliga svar.

För att få en bra bakgrundsbild och förståelse av ämnet har jag även läst en del litteratur och andra forskningsrapporter som behandlar samma ämne.

2.4 Procedur

När jag bestämt mig för vilket område jag ville göra undersökningen inom och vilka idrottslärare jag ville intervjua så skickade jag ut ett mail till sex idrottslärare som jag på förhand kände till vart de arbetade. I mailet berättade jag om mig själv och att jag skriver ett examensarbete som handlar om sam- och särundervisning ur idrottslärares perspektiv och att jag önskade få intervjua dem. Jag fick snabbt svar av fyra lärare som var intresserade av att ställa upp. Jag mailade tillbaka och bad lärarna själva komma med förslag på tid och plats då vi kunde utföra intervjun och som jag sedan anpassade mig till.

De två lärarna som jag inte hade fått svar från efter två veckor mailade jag en gång till. När jag återigen inte fick något svar letade jag fram telefonnumret och bestämde mig för att ringa lärarna. Jag ringde flera gånger och olika tider på dagen men fick inte heller något svar på telefonen. Då bestämde jag mig för att åka till skolan och personligen leta upp lärarna och fråga om de ville ställa upp på intervjun. Då fick jag tag på en av lärarna som var positiv och gärna ställde upp på intervju. Det visade sig dock att den andra läraren var mammaledig så henne fick jag inte tag på. Efter jag intervjuat idrottslärarna ansåg jag att jag fått tillräckligt med information och nöjde mig därför med 5 stycken.

Som jag tidigare nämnt så bestämdes tid och plats för intervjuerna av idrottslärarna själva och det föll sig då naturligt att på grund av lärarnas pressade schema utföra intervjuerna på respektive lärares arbetsplats. Jag bad även lärarna att avsätta ca 60 minuter för intervjun, och intervjuerna tog mellan 15 – 60 minuter beroende på vilken lärare jag intervjuade. Trots (2005) skriver att det är viktigt att det inte finns några åhörare under intervjun, att miljön ska vara så ostörd som möjligt och att den intervjuade ska känna sig trygg i miljön. Eftersom idrottslärarna själv valde plats utfördes intervjuerna i respektive lärares arbetsrum vilket jag tycker var en bra plats där idrottslärarna kände sig trygga och inga andra störningsmoment fanns. En lärare blev dock långtidssjukskriven samma dag som intervjun var planerad, men han ville gärna ställa upp på en intervju ändå och på hans eget initiativ utfördes intervjun i lärarens hem.

Jag valde att använda mig av en bandspelare vid intervjuerna för att underlätta för mig själv och vara säker på att få med allt. Bandspelaren gjorde att jag kunde koncentrera mig mer på vad som sades och den intervjuades kroppsspråk då jag endast behövde anteckna stödord och andra detaljer som jag ansåg som viktiga. Att vara uppmärksam på kroppsspråk gör att man kan upptäcka andra reaktioner och åsikter hos den intervjuade än vad som kommer fram genom intervjun och kan höras på bandet, vilket kan vara betydande när man tolkar resultatet. Dock var det inga uttryck av betydelse som framkom under mina intervjuer anser jag.

Inför varje intervju berättade jag kortfattat om ämnet och mitt syfte med studien. Jag påpekade noga att intervjuerna är helt anonyma och att det inte på något sätt går att spåra dem till lärarna. Jag frågade även om det var okej att jag spelade in dem på bandspelaren och det hade ingen lärare emot. Intervjun fortlöp genom att jag ställde huvudfrågorna som jag ville ha svar på men ställde också följdfrågor beroende på svaren. Efter intervjuerna satte jag mig ner och transkriberade intervjuerna så att jag fick all information på papper. Att ha intervjuerna på papper tycker jag gör det mer överskådligt och lättare att analysera intervjuerna.

2.5 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet beskriver värdet av undersökningen. Reliabilitet står för tillförlitlighet och vissa menar att en mätning med reliabilitet vid en viss tidpunkt ska ge samma resultat vid en förnyad mätning. Idéerna om reliabilitet och validitet kommer från den kvantitativa forskningsmetoden. Därför är det svårt att mäta reliabilitet och validitet i den kvalitativa intervjustudien. I kvalitativa intervjuer strävar man efter att komma åt, att få veta vad den intervjuade menar med det ena eller andra. Även om det är svårt att mäta reliabilitet och validitet i den kvalitativa studien så måste man ändå kunna bevisa att mina data och analyser är trovärdiga (Trost 2005). Reliabiliteten i mitt arbete bör alltså ses i sitt

sammanhang, och det är viktigt att jag har tolkat resultatet utifrån den situation som rådde vid intervjutillfället.

Med validitet menas att man mäter det som man avsett att mäta det vill säga att undersökningen undersöker vad den försöker undersöka. Även här är det lättare att avgöra validiteten i en kvantitativ studie som resulterar i siffror. (Kvale & Brinkmann 2009) Jag anser att för att mäta validiteten i min studie kan man se om intervjuunderlaget är relevanta till min frågeställning. Om inte intervjuunderlaget är riktigt påverkar det mitt resultat vilket kan leda till ett missvisande resultat.

2.6 Etiska aspekter

När man skriver ut en intervju ska man vara medveten om att det kan vara förbundet med etiska problem. Intervjuer kan vara känsliga och behandla känsliga ämnen och därför är det viktigt att skydda intervjupersonen och de människor som omnämns i intervjun. (Kvale & Brinkmann 2009)

I min intervjustudie var jag noga med att inför varje intervju informera intervjupersonerna noga om syftet med mitt arbete, att det var helt frivilligt att ställa upp, att personerna var helt anonyma och inte skulle kunna spåras. Jag talade också om att de hade rätt att avbryta när de ville om de önskade. Jag informerade även om att det endast är jag som vet vilka de intervjuade personerna i fråga är. Jag frågade även om jag fick tillåtelse att använda bandspelaren och spela in intervjun på band, och att det inspelade bandet kommer att förvaras inlåst på högskolan en tid för att sedan förstöras.

2.7 Analysmetoder

När intervjuerna är klara är det viktigt att man bearbetar, analyserar och tolkar dem enligt Trost (2005). När man analyserar separera man något i delar, man bryter ner samtalet och analyserar delar av det. Om man fokuserar på historien som berättades av intervjupersonen som en berättelse kan det göra att intervjuutskriften blir lättare att läsa. (Kvale & Brinkmann 2009) *Analysen av en intervju fogas in mellan den ursprungliga historien som intervjupersonen berättade för forskaren och den slutgiltiga historia som forskaren berättar för en publik* (Kvale & Brinkmann 2009 s. 209-210)

Trost (2005) anser att det kan vara praktiskt att särskilja tre steg i arbetet med data. Först samlar man in data, vilket jag har gjort genom kvalitativa intervjuer. Nästa steg är att analysera insamlade data. Där transkriberade jag först intervjuerna så att jag fick dem i pappersformat för att sedan lättare kunna analysera dem. Jag har läst igenom intervjuerna och reflekterat över kroppsspråk och andra intryck som jag fick under intervjun. Det sista steget är att tolka datamaterialet och visa att det intressanta verkligen är intressant. När jag tolkat mitt material har jag återigen läst igenom intervjuerna letat efter likheter och olikheter och sammanställt intervjuerna i kortare sammanfattningar.

3. RESULTAT

3.1 Lärare A

Lärare A är en manlig idrottslärare som har arbetat som idrottslärare i 40 år och närmar sig nu pensionen. Han utbildade sig på GIH i Stockholm åren 1973-1975. Lärare A har undervisat i både särundervisning och samundervisning. Särundervisningen var den rådande undervisningsformen när han började arbeta på skolan, men de senaste 20 åren har han haft samundervisning. Att det blev samundervisning skedde naturligt då det försvann en lärartjänst på skolan han arbetade på och då blev det inte längre gångbart att ha uppdelat.

Fördelar och nackdelar med samundervisning

Lärare A anser att det blir ett lugnare och bättre klimat när man har samundervisning. När det bara är pojkar är det lätt att det blir en hård och vinnarinriktad miljö på lektionerna, men när flickorna är med dämpas den vinnarinriktade jargongen lite och det blir en bättre miljö i klassen.

jag tror att det blir en annan stämning i klassen, har du bara killarna så är det stenhårt, det är match, det är slip på kniven, det är vinna till varje pris, och det tror jag inte är bra, men det tycker jag planas ut lite när de måste ta hänsyn med en blandad klass. – Lärare A

Lärare A anser också att det är bra med samundervisning eftersom eleverna ska bedömas på samma grunder. Han betonar att speciellt bollspelen är det bra att vara blandad klass för han anser att flickorna får ut mer av bollspelen och får en annan hårdhet och att det blir mer fart tillsammans med killarna.

Nackdelar med samundervisning anser lärare A är att i vissa fall kan de lite ”svagare” flickorna hämmas lite på lektionerna. Han påpekar också att simningen kan vara problematisk i en blandad klass. Han själv delar upp pojkar och flickor i momentet simning, dels för att simbassängen på skolan är lite för liten men främst för att från klass 5-6 när flickorna börjar komma in i puberteten har han märkt ett hämmande bland flickorna när de har simning tillsammans med pojkarna.

Fördelar och nackdelar med särundervisning

Fördelarna med särundervisning tror lärare A är att de flickor som är lite ”svagare” och kanske blir hämmade i en blandgrupp kan komma bättre till sin rätt och våga visa mer i en flickgrupp. Han påpekar också att det alltid var en lugn och behaglig miljö när han undervisade flickgrupper och att de alltid lyssnade och gjorde som han sa.

Men lärare A anser också att det kan vara en nackdel att flickorna var så lugna hela tiden. Han misstänker att flickorna inte tog i lika mycket i flickgrupper som de gör i blandade grupper. Som jag skrivit ovan att ”svaga” flickor kanske passar bättre i en flickgrupp anser lärare A att

motsatsen sker för ”svaga” pojkar i en pojkgrupp. Lärare A tror att ”svagare” pojkar blir ännu mer hämmade i en pojkgrupp än vad det skulle ha varit i en blandad grupp.

Gynnas flickor eller pojkar mer eller mindre av den valda undervisningsmetoden?

Lärare A menar att ha samundervisning gynnar både pojkarna och flickorna. Flickorna blir tuffare och vågar ta för sig mer och pojkarna får lära sig att ta hänsyn och tona ner vinnarinstinkten. Lärare A understryker också att läsåret 08-09 hade flickorna i genomsnitt högre betyg än pojkarna på skolan han arbetar på.

Övriga tankar om sam- och särundervisning

Lärare A tycker att samundervisning är den bästa undervisningsformen men framhäver också att variation är viktigt. Ibland frångår han samundervisnings principen och varierar undervisningen. Som tidigare nämnt att under momentet simning har han oftast särundervisning, och han påpekar även att han ibland har nivåuppdelat under vissa moment. Då kör han med vad han kallar en ”svaggrupp” och en ”starkgrupp” för att de lite svagare ska få chansen att stärkas lite i en mer nivå anpassad grupp och lika för de starkare eleverna att de ska få chansen att utvecklas mer i en fysiskt jämnare grupp. Momenten som han ibland har nivågruppering är lagsporter.

3.2 Lärare B

Lärare B är en manlig idrottslärare som är 28 år och utbildade sig på GIH i Örebro. Han har endast arbetat som idrottslärare i 3 år och är relativt nyutbildad. Lärare B använder sig av undervisningsmetoden samundervisning för att det var den metoden som användes på skolan när han började arbeta där. Han har aldrig provat på att undervisa med särundervisning men understryker att han gärna skulle vilja testa.

Fördelar och nackdelar med samundervisning

Lärare B tror att fördelarna med samundervisning är att både flickor och pojkar får lära sig att respektera varandra och visa hänsyn inför varandra. Dock tror han pojkarna har de största fördelarna i samundervisning. Även lärare B påpekar precis som lärare A att de lite ”svagare” eller inte så fysiskt starka pojkarna kan hävda sig mer bland tjejer och kanske få lite bättre självförtroende.

Nackdelarna med samundervisning anser lärare B är att vissa flickor lätt kan försvinna lite och bli lite tillbakadragna när det är killar med. Då syftar han främst på de flickorna som kanske inte vill vara med på gympan och inte idrottar på fritiden.

Fördelar och nackdelar med särundervisning

Eftersom lärare B inte har någon erfarenhet från att undervisa i särundervisning är dessa uttalanden endast är spekulationer och åsikter från hans sida. Lärare B tror att de fysiskt svagare flickorna skulle passa bättre i en ren flickgrupp. Han tror att de då vågar ta lite mer plats och synas mera. Några nackdelar kunde han inte riktigt komma, men även han tror att de fysiskt svaga pojkarna skulle försvinna mer i en ren pojkgrupp.

Gynnas flickor eller pojkar mer eller mindre av den valda undervisningsmetoden?

Lärare B tror att det som gynnas mest av samundervisning är de pojkar som inte håller på med idrott på fritiden och inte har samma fysiska förutsättningar som sina idrottande klasskamrater som gynnas mest av samundervisning. I en ren pojkgrupp blir inte dessa pojkar så utmärkande då de kan hävda sig mer tillsammans med flickor.

3.3 Lärare C

Lärare C är en kvinnlig idrottslärare i medelåldern som har arbetat som idrottslärare i 28 år. Hon utbildade sig på GIH i Stockholm åren 1979-1981. Lärare C har undervisat i både sam- och särundervisning. Hon arbetade tidigare på en skola där det endast förekom samundervisning, hon sökte sedan en ny tjänst på en annan skola där särundervisning var den rådande undervisningsmetoden. Lärare C använder sig just nu av särundervisning och undervisar bara flickorna, och det har hon gjort i snart 9 år. Skolan hon arbetar på nu har alltid haft särundervisning och det var lite därför som hon sökte sig till den skolan.

Fördelar och nackdelar med särundervisning

Lärare C tycker att särundervisning är den bästa metoden att använda sig av i klasserna 7-9 för att det är så mycket som händer i kroppen med hormoner under puberteten. Hon tror att många flickor är mer intresserad av hur de ter sig ut inför andra och fokuserar mer på att bröstet hoppar, magen guppar när de springer och att man ska röra sig på ett visst sätt för att se bra ut. Hon tror också att flickorna hellre avstår från idrotten än att vara med bara för att de själva inte tycker att de ser bra ut. Därför anser lärare C att det är bättre att ha flickorna i en klass för sig själva där de kan vara sig själva.

Nackdelarna med särundervisning anser hon är att tempot inte blir lika högt. Det beror lite på vilka klasser hon har men överlag blir det ett lägre tempo i flickgrupperna. Men Lärare C påpekar att det inte behöver bero just på att det inte är några pojkar med utan kan även bero på sammansättningen i gruppen.

Fördelar och nackdelar med samundervisning

Fördelarna med samundervisning anser lärare C är att det blir ett högre tempo. Hon poängterar också att vid vissa tillfällen är det bra att blanda klasserna, som till exempel dans. På den skolan hon arbetar på har de möjlighet till att blanda klasserna när de vill eftersom de kör lektionerna parallellt med pojkarna.

Om nackdelarna med samundervisning säger lärare C att när hon arbetade på låg- och mellanstadiet gick det jätte bra att ha samundervisning, men när hon sedan började arbeta på högstadiet tycker hon att hon tappade många flickor.

*Så länge jag jobba på låg- och mellanstadiet tyckte jag att det gick jätte bra att ha samgymnastik men när jag var ute på *****skolan (högstadiet) och hade samgymnastik så tyckte jag att jag förlora jätte många flickor. Framförallt flickorna, inte dom flickor som är intresserade av idrott för dom klarar sig i alla väder, men dom som inte är så intresserad av idrott tappade jag. – Lärare C*

Så den största nackdelen med samundervisning anser hon är att hon förlorar många flickor som inte vill vara med på idrottslektionerna. Men hon tror även att pojkar som inte har så bra självförtroende också kan känna sig uttittad under samundervisning. Hon menar att idrott och hälsa är ett sådant ämne som man syns mer på ett helt annat sätt än om man sitter i ett klassrum och arbetar.

Gynnas flickor eller pojkar mer eller mindre av den valda undervisningsmetoden?

Eftersom lärare C bara undervisar flickor just nu kan hon bara svara för dem och hon tror att de som gynnas mest av att ha särundervisning är de flickor som inte är intresserad av idrott överhuvudtaget. Det är de flickorna som hon eventuellt skulle ha förlorat i en samundervisningsgrupp som hon tror gynnas mest av särundervisning då det blir lättare att fånga upp dem och få dem att vara med på lektionerna när det bara är flickor.

Övriga tankar om sam- och särundervisning

Lärare C anser att det är bättre att bedriva särundervisning i de äldre åldrarna på grundskolan än samundervisning. Hon tror inte att de ska ha någon inverkan på betygen om man följer kriterierna som de är skrivna på rätt sätt. Hon har dock inte sett någon statistik över betygen på hennes skola så hon vet inte hur det ser ut. Hon medger dock att vissa idrottsintresserade flickor kan känna sig lite hämmade i en flickgrupp och att det inte får den utmaning som de vill ha. Men då framhäver lärare C att det är fritt fram för flickorna att byta till pojkgruppen om man vill på den här skolan. Dock har det bara inträffat två gånger under den tid som hon har arbetat på skolan och det har aldrig skett att en pojke vill byta till flickgruppen.

3.4 Lärare D

Lärare D är en manlig idrottslärare i senare delen av 30-årsåldern som har arbetat inom yrket i 13 år. Han utbildade sig på GIH i Örebro åren 1994-1997. Lärare D har undervisat i både

sam- och särundervisning men använder sig just nu först och främst av särundervisning där han bara undervisar pojkarna. På grund av schematekniska skäl finns det även vissa klasser på skolan som han har samundervisning med. Att det främst är särundervisning som bedrivs beror på att skolan har det som tradition och att övriga idrottslärarkollegor vill fortsätta med det. Lärare D själv tycker att samundervisning är ett bättre alternativ än särundervisning.

Fördelar och nackdelar med särundervisning

Fördelarna med särundervisning anser lärare D är det ibland kan vara fysiska skillnader mellan pojkar och flickor. Han tror att det kan vara en liten fördel att man hamnar mer på en liknande nivå om det är pojkar för sig och flickor för sig. Han tycker också att det blir en annan stämning när det bara är pojkar och lektionerna blir hårda, snabba och effektiva. Det pratas och funderas inte så mycket utan det blir mer effektiv tid på lektionerna.

Lärare D tycker också att det är en fördel vid samundervisningen att han bara har pojkar eftersom att han då kan gå in i omklädningsrummet och hålla koll. Han tror också att det kan vara bra för flickorna att ha en kvinnlig idrottslärare. Han menar att flickor i den här åldern har vissa grejer som de inte vill prata med en manlig idrottslärare om och då är det lätt att man tappar dem om man har samundervisning.

Nackdelen med särundervisning tycker lärare D är att det finns en underförstådd åsikt att pojkar ska köra snabbare och hårdare, men det är det inte alla pojkar som vill eller kan. Lärare D tycker därför att det inte är ett bra sätt att dela upp eleverna efter kön. Han tycker att det bästa skulle vara att dela upp eleverna efter kunskap och intresse och att eleverna själva får vara med och välja vilken grupp de vill tillhöra.

*Det är inte riktigt rättvist jämt att bara köra efter kön, utan att få alla genuspedagoger på mig nu, så är det nästan lite för enkelt att bara dela efter kön. Det är en enkel grej, det är krångligare att dela efter personlighet eller kunskap. Men det skulle ge mer tror ja. –
Lärare D*

Fördelar och nackdelar med samundervisning

Lärare D tycker inte att de fysiska skillnaderna är så stora bara för att man kommer upp i 7:an-9:an utan att det inte skulle vara något problem att ha samundervisning. Han tror också att pojkarna kan göra så att det blir mer fart på lektionerna vid samundervisning. De grupper lärare D har som han bedriver samundervisning med anser han att det är ett bättre och trevligare klimat i. Det är kanske inte riktigt lika högt tempo som i en ren pojkklass men det blir oftast roligare och lugnare lektioner. Han tycker att det går fortare att få en bra stämning i en blandgrupp än i en ren pojkgrupp.

Nackdelarna med samundervisning tycker lärare D är snacket från flickorna om att pojkarna tar för sig för mycket och inte passar till flickorna. Men lärare D anser att det inte har med könet att göra. Lärare D menar att en pojke som inte så bra på idrott får inte heller några passningar och en flicka som är jätte duktig på idrott kanske har bollen hela tiden och själv

inte passar. Detta sker i båda grupperna om man ligger på olika kunskapsnivåer säger lärare D.

Lärare D tar också upp simningen som en nackdel vid samundervisningen men då främst från idrottslärarens håll då det kan vara lite svårt att veta vad som sker i flickornas omklädningsrum.

Gynnas flickor eller pojkar mer eller mindre av den valda undervisningsmetoden?

Lärare D tycker att hela grundgrejen med att ha särundervisning antyder att flickor skulle vara sämre på idrott än pojkar och det resonemanget tycker han är helt galet. Han tycker inte att flickorna på något sätt är sämre än pojkarna på idrott.

Lärare D säger också att vissa lärares resonemang om att pojkar som inte har det så lätt för idrott får det svårare vid särundervisning då de bara får vara med pojkar än vad de skulle ha haft om det hade varit en blandad grupp är fel. På samma sätt menar han att flickor som är duktiga på idrott kanske skulle utvecklas mer om de fick vara med pojkar också är fel. För då förutsätter man att pojkar skulle vara bättre än flickor och sådana stora skillnader är det inte i den här åldern anser lärare D.

Lärare D anser därför att det är bättre med en nivågruppering. Då kan man blanda könen på dem som vill köra lite hårdare med ett tuffare tempo och lika så blandar man könen på dem som vill ta det lite lugnare. Han tror också att det hade blivit lättare för idrottsläraren att sätta betyg om det hade varit nivågruppering.

Övriga tankar om sam- och särundervisning

Lärare D tycker att det är utmärkande att så fort det handlar om något fysiskt så ska man dela upp efter könen. Han påpekar istället att vi inte får glömma att det i läroplanen står att vi ska främja *barn och ungdomars utveckling*, och det är utvecklingen som vi är ute efter och måste koncentrera oss på. Han påpekar också att det finns forskning som visar att flickor ligger ungefär två år före pojkar i utvecklingen, vilket är något som vi också måste ta hänsyn till. Därför tror lärare D att det är bättre att ha nivåindelad undervisning istället för sam- eller särundervisning.

3.5 Lärare E

Lärare E är en kvinnlig idrottslärare i 30-årsåldern. Hon utbildade sig på GIH i Örebro åren 1996-1999 och har arbetat som idrottslärare i 9 år nu. Lärare E använder sig av samundervisning som undervisningsmetod men har tidigare även haft särundervisning under ett år på en annan skola. Att hon just nu använder sig av samundervisning beror på att det var den metoden skolan hon arbetar på använde sig av när hon började.

Fördelar och nackdelar med samundervisning

Lärare E tycker att fördelarna med samundervisning är att eleverna får lära sig att ta hänsyn till varandra. Hon menar att i en blandad grupp eller vilket lagsammanhang som helst kan man inte bara köra på i sin egen takt för då kanske inte alla hinner med och då fungerar inte övningarna. Därför är det bra att ha en blandad flick- och pojkgrupp där det troligtvis är olika nivåer på eleverna och då får eleverna lära sig att respektera och ta hänsyn till varandras olika fysiska förutsättningar. Lärare E tycker också att det blir en lugnare miljö när det är blandade klasser. Hon anser att eleverna lyssnar bättre på instruktioner och varandra samt att de kämpar mera under lektionerna.

Lärare E har svårt att komma på några klara nackdelar med samundervisning, men hon tror att det kan vara vanligare att flickor som inte är intresserad av idrott och inte har de bästa fysiska förutsättningarna kommer med bortförklaringar eller skolkar från idrotten oftare i en blandad grupp. Hon tror att flickorna kanske skäms lite för sig själv inför killarna och därför inte vill vara med på idrotten.

En annan nackdel kan vara att om det är många sportiga killar i klassen kan det bli så att de tar över lite på lektionerna, hon menar att de killarna ofta är väldigt tävlingsinriktade och helt enkelt glömmar bort att det är fler deltagare i aktiviteten vilket gör att vissa elever upplever att de aldrig får någon passning till exempel.

Fördelar och nackdelar med särundervisning

Fördelarna med särundervisning tror lärare E skulle kunna vara att det blir lättare för de ointresserade flickorna att vara med när inte pojkarna ser dem. Men hon påpekar att det är hennes egen slutsats. Hon tror också att det kan bli en jämnare nivå på lektionerna när de är uppdelade flickor för sig och pojkar för sig, men poängterar ändå att det är stora skillnader mellan en idrottsaktiv flicka och en inte idrottsaktiv flicka och detsamma gäller för pojkarna, så nivån skulle kanske ändå inte bli så jämn säger lärare E.

Nackdelarna med särundervisning tror lärare E är att det lätt kan bli för högt tempo och för tävlingsinriktat i en pojkgrupp då pojkar vanligtvis är mer tävlingsinriktade än flickor. Då kan de pojkar som inte idrottar på fritiden få svårare att hänga med på lektionerna.

Lärare E tror även att de idrottsintresserade flickorna kanske kan få det svårare att utvecklas i en flickgrupp då det kan vara lätt att de idrottsaktiva flickorna blir lite överlägsna de andra flickorna och då tar dem inte i lika hårt som de skulle ha gjort i en blandad grupp.

Lärare E poängterar även att hon tycker att det är fel att dela upp pojkar och flickor. Hon anser att man går emot läroplanen då eftersom det står i läroplanen att skolan ska motverka könsskillnader.

Gynnas flickor eller pojkar mer eller mindre av den valda undervisningsmetoden?

Lärare E hoppas att det inte är det ena eller det andra könet som gynnas av att ha samundervisning utan hon hoppas på att det gynnar både flickor och pojkar. Som exempel anger hon att flickor gynnas genom att de blir tuffare och tar i och kämpar på lektionerna och

att pojkarna gynnas genom att de måste ta hänsyn till gruppen och inte vara så tävlingsinriktade. Hon påpekar också att hon inte menar att pojkarna ska ta det lugnare bara för att flickorna är med, utan att det kan vara bra för dem att komma ifrån det tävlings- och resultat inriktade.

Övriga tankar om sam- och särundervisning

Man är ju tillsammans i alla andra ämnen så varför skulle man inte vara det på idrottslektionerna? Lärare E anser att eftersom man inte delar upp eleverna i de andra ämnena i skolan så ska man inte göra det i idrott och hälsa ämnet heller. Hon påpekar också att man inte alltid behöver dela upp efter kön utan att det finns andra kombinationer man kan dela upp i.

Som när vi spelar innebandy till exempel så är vi oftast för många för att spela på storplan, då skulle det bli för mycket sitta still och vänta. Så jag kör för det mesta två lite mindre planer. Då brukar jag dela upp så att de som vill ta det lite lugnare spelar på en plan och det som vill köra tuffare spelar på den andra planen. Å så får eleverna själva välja vart det vill spela. – Lärare E

Att dela upp i lugnare och tuffare brukar fungera bra anser Lärare E och det blir för det mesta ändå en någorlunda jämn könsfördelning. Lärare E tror att det är bra att låta eleverna själva välja vart de känner att de passar in.

3.6 Resultat sammanfattning

Tre av fem idrottslärare i undersökningen bedriver samundervisning och två av fem lärare har särundervisning. Fyra av idrottslärarna har provat på både samundervisning och särundervisning. Fyra av fem idrottslärare anser att samundervisningsmetoden är bättre ur flera perspektiv än vad särundervisning är. Endast en idrottslärare i undersökningen anser att särundervisning är det bästa alternativet.

Fördelarna som idrottslärarna nämner med samundervisning är att det blir bättre stämning i klassen, flickorna blir tuffare, det blir ett högre tempo på lektionerna och att eleverna får lära sig respektera och visa hänsyn till varandra. Tre av idrottslärarna påpekar att det blir ett högre tempo på lektionerna vid samundervisning än vad det är i en flickgrupp vid särundervisning.

Nackdelarna med samundervisning nämner de flesta lärarna är att det är lätt att förlora flickor som inte har de bästa fysiska förutsättningarna och inte är idrottsintresserade. Tre av idrottslärarna framhäver att vid samundervisningen kan det vara bra att dela upp flickorna för sig och pojkarna för sig.

Fyra av lärarna påpekar att särundervisning kan vara bra för de flickor som är ointresserad av idrott och inte har så bra fysiska förutsättningar. De flesta lärarna tror att det bli högre närvaro bland dessa flickor om de får ha idrott i en flickgrupp. Idrottsläraren som förespråkar särundervisning menar att när flickor är i puberteten blir de mer koncentrerad på hur de ser ut

och att fler flickor är med på idrottslektionerna när det bara är flickor närvarande och det inte finns några pojkar som kan se dem.

Tre av idrottslärarna nämner att det finns andra alternativ till hur man kan dela upp i grupper. Gemensamt mellan dem tre är att det vid vissa situationer delar upp klassen i kunskaps nivåer. En lärare nämner att han delar upp i ”svagare”- ”starkare” grupper och en annan delar upp i ”lugnare” -” tuffare” grupper. Två av dessa lärare poängterar att eleverna själva får välja vilken grupp de ska vara i. Gemensamt för nivåuppdelningen som idrottslärarna ibland använder sig av är att det för de mesta sker när det är lagsporter som utövas, till exempel innebandy.

Tre av lärarna säger att inget av könen gynnas mer eller mindre beroende på undervisningsmetod. En lärare anser att de fysiskt svagare flickorna gynnas mest vid särundervisning och en annan lärare menar att de fysiskt svagare pojkarna gynnas mest vid samundervisning.

4. DISKUSSION

4.1 Tillförlitlighet

Eftersom syftet med min undersökning var att undersöka idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning ansåg jag att för att få bästa möjliga svar så var kvalitativa intervjuer den bästa undersökningsmetoden.

Jag anser att reliabiliteten i mitt arbete är relativt hög i förhållande till mitt arbetes omfång. Jag använde mig av samma metod i hela proceduren med de intervjuade lärarna, från första kontakten till intervjutillfället. Intervjuerna skedde på respektive lärares arbetsplats i lugn och ro i deras arbetsrum. Ett undantag är dock en lärare som blev sjukskriven den dagen då intervjun skulle ske, men på hans eget initiativ så utfördes intervjun ändå som planerat men då i lärarens bostad. Om detta kan ha haft någon inverkan på resultatet vet jag inte.

För att mäta validiteten i min studie kan man se om intervjuunderlaget var relevant till min frågeställning. Samtliga lärare påpekade att det tyckte att mina intervjufrågor var bra och lättförståeliga. Eftersom jag hade presenterat ämnet för lärarna i god tid innan intervjuerna utfördes hade de haft tid att tänka efter lite i ämnet vilket jag tycker var bra för att få ett så urtömmande svar som möjligt. Jag anser att jag med mina intervjufrågor fått tillräckliga svar på min frågeställning och tillförlitligheten ökade genom att många svar stämde överens med vad de övriga lärarna svarade.

Syftet med undersökningen var inte att få fram ett resultat som generellt gäller för alla idrottslärare i landet utan det här är en mindre undersökning med endast 5 intervjuade personer. Jag anser dock att genom dessa 5 intervjuer uppnådde jag tillräckliga resultat för min studie. Det var även ett medvetet val att ha blandade åldrar på lärarna för att jag ville ha ett brett perspektiv på svaren. En nackdel och möjlig felkälla var att en lärare i

undersökningen inte hade någon erfarenhet av särundervisning som undervisningsmetod, men jag anser att hans svar ändå var relevanta att ha med i resultatet.

Jag vill betona att mitt resultat inte är generaliserbart för alla idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning på grund av att det endast är 5 stycken idrottslärare som ingår i undersökningen. Det kan hända att om jag bytt ut någon eller några lärare så hade jag fått fram ett annat resultat. Men jag anser att styrkan i min undersökning ligger i att många svar stämde överens med varandra.

4.2 Teoretisk tolkning

Intervjupersonerna bestod av tre manliga och två kvinnliga idrottslärare som arbetat inom yrket mellan 3-40 år. Idrottslärarna arbetar på tre olika skolor inom samma län. Fyra av idrottslärarna har arbetat med både sär- och samundervisning, det var en lärare som inte hade erfarenhet från båda undervisningsmetoderna men jag anser att samtliga lärare hade relevanta åsikter om metoderna.

Att det var så många som fyra av fem idrottslärare som tyckte att samundervisningen var en bättre undervisningsmetod än särundervisningen var ett litet överraskande resultat för mig. I Jane Meckbachs (2004) studie visade det sig att av tolv idrottslärare som använde sig av samundervisning var det nio stycken som inte tyckte att det fungerade så bra och delade därför upp klassen i pojk- och flickgrupper under vissa moment. Den främsta anledningen till att lärarna i Meckbachs studie var missnöjda med samundervisning var att de ansåg att pojkarna tog för stor plats och att flickorna kom i skymundan. Därför trodde jag att det skulle vara fler idrottslärare som förespråkade särundervisning i min studie. Även i min undersökning så visade det sig att idrottslärarna delar upp i pojk- och flickgrupper under vissa moment, men av det intrycket jag fick berodde det inte på missnöje av undervisningsmetoden utan främst av praktiska skäl. De lärare som bedriver särundervisning blandar också grupperna inom vissa moment.

En av fördelarna som idrottslärarna nämner med samundervisning är att det blir bättre stämning och miljö på lektionerna. En annan fördel är att eleverna får lära sig att respektera varandra och visa hänsyn till varandras olika förutsättningar. I Jane Meckbachs studie (2004) anser lärarna som har samundervisning att största fördelarna med det är den sociala delen. En lärare i den studien påpekar att det är bra för pojkar och flickor att mötas för att det är så det ser ut i samhället idag. Andra fördelar som kommer fram i mina intervjuer är att den tävlings- och resultatnriktade stämning som kan finnas i pojkgrupper dämpas något i en blandad grupp. Sandquist (1998) skriver att pojkar är mer tävlingsinriktade än flickor och kan tävla om allt möjligt, och det är något som de två idrottslärare som har undervisat en pojkgrupp håller med om. De tycker att det blir en stor skillnad på miljön när det är flickor med i gruppen. Ytterligare en fördel med samundervisning enligt idrottslärarna är att flickorna blir lite tuffare och får ett högre tempo när det är pojkar med på lektionerna, vilket lärare C som undervisar en flickgrupp tycker är den största nackdelen med särundervisning då det är lätt att det kan bli för lågt tempo på lektionerna.

Den största nackdelen med samundervisning som många av lärarna påtalar är att vissa flickor kan hämmas och "försvinna" lite i en blandad grupp. Då syftar de främst på de flickor som inte är intresserad av idrott och inte har så bra fysiska förutsättningar. Lärare C upplevde att

hon förlorade många fler flickor när hon hade samundervisning än nu när hon har särundervisning. Detta tror hon kan bero på att flickorna bryr sig mer om hur de ser ut och skäms inför pojkarna på idrotten i den här åldern. Att flickor kommer i skymundan är en vanlig uppfattning bland lärare skriver Larsson (2003). Han tycker dock att det inte görs tillräckligt med arbete för att behandla rättvisefrågor i könsblandade grupper, utan han menar att det är lättare att skilja på pojkar och flickor i undervisningen istället.

Jag anser att det är idrottslärarens ansvar att se till att inga flickor kommer i skymundan. Alla ska kunna delta på ungefär samma villkor och då är det lärarnas gemensamma ansvar att försöka fånga upp dessa flickor och få dem intresserade och delta på lektionerna. Om lärarna menar att flickor kommer i skymundan på lektionerna för att pojkarna "tar över" och till exempel inte passar bollen till flickorna, så tycker jag att det till en viss del är lärarens ansvar att se till att det inte blir så. Då kan det vara bättre att man arbetar med samarbetsövningar ett tag och försöker få igång ett bra samarbete i gruppen.

I min undersökning visade det sig att det endast var en idrottslärare som förespråkade särundervisning och det var lärare C. Hon hade till och med sökt sig till den skolan bara för att hon visste att de bedrev särundervisning. Anledningen till att hon föredrar särundervisning är att hon anser att det gynnar flickorna. Hon tror att flickorna är mer intresserad av hur de ser ut i den här åldern och då kan de bli känsligt att ha idrott tillsammans med pojkarna. Även de övriga lärarna som jag intervjuade nämnde att särundervisning till största delen gynnade de flickor som inte var intresserade av idrott. De intervjuade lärarna i Jane Meckbachs studie som bedriver särundervisning påpekade också att det gynnade flickorna att ha särundervisning då de ansåg att flickorna alltid kom i skymundan och vill lyfta fram flickorna så att de får känna sig delaktiga. Lärare C påpekar också att den största nackdelen med en flickgrupp är att det lätt blir lågt tempo på lektionerna.

I Karin Redelius (2004) studie visade det sig att endast 8 % av flickorna och 7 % av pojkarna tyckte att särundervisning skulle vara den rådande undervisningsmetoden, och närmare hälften av flickorna och drygt hälften av pojkarna ansåg att samundervisning var den bästa undervisningsmetoden. Så om man ser till elevernas åsikter anser de att samundervisning är bättre än särundervisning, även flickorna. Då kan man undra om eleverna har något inflytande på de skolor som bedriver särundervisning? För jag tolkar lärarnas argument som att det för elevernas bästa som man bedriver särundervisning.

Det kom även fram att 38 % av flickorna och 25 % av pojkarna tyckte att det skulle vara bra om man kunde dela in i grupper på ett annat sätt, vilket även några av idrottslärarna i min undersökning påpekar. Tre av idrottslärarna nämner att det finns andra alternativ till hur man kan dela upp i grupper. Gemensamt mellan dem tre är att det vid vissa situationer delar upp klassen i olika kunskapsnivåer. En lärare nämner att han delar upp i "svagare" och "starkare" grupper och en annan lärare delar upp i "lugnare" och "tuffare" grupper.

Lärare D tycker inte att det är bra att dela upp eleverna efter kön. Han menar att det finns en underförstådd åsikt om att pojkar ska köra snabbare och hårdare på idrottslektionerna, men det är det inte alla pojkar som kan. Han tror att man delar upp efter kön bara för att göra det lätt för sig för det är krångligare att dela upp efter personlighet eller kunskap. Lärare D anser att det är utvecklingen av eleverna vi som idrottslärare ska koncentrera oss på eftersom det står i läroplanen att vi ska främja barn och ungdomars utveckling. Genom att dela upp eleverna efter nivå och kunskap tror han att det blir lättare för eleverna att utvecklas, och han tror även att det blir lättare för idrottslärarna att se den enskilda individens utveckling.

Enligt Larsson m.fl. (2005) brukar särundervisning försvaras med att det blir stora fysiska skillnader mellan könen i puberteten. Men det är individuellt och det behöver inte vara så stora skillnader mellan könen. Gjerset & Annerstedt (1997) tar upp att utvecklingen kan variera mycket från person till person och att det kan vara stora individuella skillnader i den fysiska utvecklingen inom samma åldersgrupp. Gjerset & Annerstedt skriver också att för flickor startar puberteten vanligen när de är 10 år och för pojkarna när de är 12 år, alltså två år efter flickorna. Att pojkar ligger två år efter i utvecklingen är något som Lärare D säger att vi måste ta hänsyn till. Han menar att de fysiska skillnaderna i utvecklingen kan jämnas ut något mellan pojkar och flickor på grund av att flickor ligger två år före.

Att det kan vara stora skillnader i utvecklingen inom samma kön och åldersgrupp och att flickor ligger två år före i utvecklingen tycker även jag är viktigt att ha i åtanke. Jag anser att om man som idrottslärare ser att det är stora fysiska skillnader i gruppen kan det vara bra att ha någon form av nivåuppdelning i åtanke. Jag anser precis som lärare D att ibland gör lärarna det lite lätt för sig när de delar in i pojk- och flickgrupper. Jag tror det skulle gynna både pojkar och flickor att ha nivåuppdelning. Då får både de fysiskt starka och ”duktiga” eleverna en chans att utvecklas och bli ännu bättre och de elever som kanske inte har så bra fysiska förutsättningar får också en chans att utvecklas i en mer jämlik grupp.

I Lpo 94 står det att *Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.* Jag anser att genom att dela upp pojkar och flickor i skilda grupper förstärker man den gamla synen på könsrollerna inom idrotten. Idrott har genom åren varit starkt präglad av särbehandling mellan pojkar och flickor. I Lgr 62 markerades det tydligt att från och med årskurs 5 ska flickor och pojkar om möjligt bilda skilda grupper, idrottslärarutbildningen var även könsåtskild till en början, och den kvinnliga idrottslärarutbildningen var ett år kortare än den manliga. Kvinnorna fick inte heller utbildas i lagsporter eftersom de inte ansågs lämpliga för kvinnor. Jag anser att de skolor som fortfarande har särundervisning stämmer bättre in på Lgr 62 än Lpo 94. Jag tror att särundervisning indirekt kan ge en bild av att pojkar är bättre än flickor på idrott och därför delar man upp i pojk- och flickgrupper för att det ska vara jämnare grupper. Larsson (2003) menar att man delar upp pojkar och flickor för att det är ett enkelt sätt att slippa arbeta med frågan om en jämställd gemensam verksamhet. Larsson skriver också att som det ser ut idag stärker skolidrotten stereotypa synsätt på vad som är kvinnligt om manligt.

Vidare står det också i Lpo 94 att *Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster.* Jag tycker att skolor som fortfarande bedriver särundervisning inte följer läroplanen så som den är utformad i dag. I och med att de använder sig av särundervisning som undervisningsmetod anser jag att det snarare förstärker traditionella könsmönster än motverkar det. Lärare E påpekar också att man går emot läroplanen när man delar upp pojkar och flickor.

4.3 Konklusion

Syftet med det här arbetet var att undersöka idrottslärares tankar kring sam- och särundervisning samt att undersöka vilken undervisningsmetod som idrottslärarna föredrog att arbeta med, vilket även var en fråga i min frågeställning. Jag anser att i min studie har jag fått tillfredställande svar på min frågeställning och genom dem uppfyllt syftet med arbetet.

Den undervisningsmetod som idrottslärarna använde sig av idag berodde till stor del på vad skolan använde sig av för metod när läraren började arbeta där, men alla de intervjuade lärarna medger dock att de har ett visst inflytande om vilken undervisningsmetod som ska praktiseras.

I undersökningen visade det sig att fyra av fem idrottslärare föredrar att använda sig av samundervisning som undervisningsmetod för att de ansåg att samundervisning hade flest positiva effekter. Men samtliga lärare varierar undervisningen ibland beroende på vilket moment det är. De lärare som har samundervisning delar ibland upp flickor och pojkar vid till exempel momentet simning och de lärare som har särundervisning slår ihop flick- och pojkgrupperna vid momentet dans eftersom det är mest praktiskt. Tre av idrottslärarna delar vid vissa moment upp eleverna efter nivå och kunskap. När de delar upp eleverna efter nivå eller ”lugnare” – ”hårdare” grupper som en lärare valt att kalla det så låter de eleverna själva välja vilken grupp de anser sig passa bäst i. Som jag skrivit tidigare är det främst vid lagsporter som lärarna väljer att dela upp eleverna efter nivå. Att dela upp efter nivå motiverar lärarna med att de flesta eleverna får en chans att utvecklas mer om det får utöva aktiviteten i en grupp som är mer jämlik nivåmässigt.

En av mina frågeställningar var ”Vilka fördelar och nackdelar finns det med sam- respektive särundervisning?” Fördelarna med samundervisning som idrottslärarna nämner är att det blir bättre stämning och miljö i klassen, att eleverna får lära sig visa hänsyn och respektera varandra, det blir roligare lektioner och att det blir ett högre tempo på lektionerna än om det bara var flickor. Nackdelarna med samundervisning anser lärarna är att det är lätt att ”förlora” vissa flickor i en blandad grupp eller att flickor kan ”hämmas” och komma i skymundan på lektionerna om pojkarna tar för stor plats.

Fördelarna med särundervisning anser idrottslärarna är att de lite ”svagare” flickorna kan komma bättre till sin rätt i en ren flickgrupp, och det anser också att det är mer praktiskt att ha särundervisning vid momentet simning. De tror även att det kan bli en något jämnare nivå på lektionerna. De nackdelar som idrottslärarna ser vid särundervisning är att det lätt kan bli ett för lugnt tempo i flickgruppen och en för hård och tävlingsinriktad miljö i pojkgruppen. Några nämner också att ”svagare” pojkar kan bli mer hämmade i en pojkgrupp än i en blandad grupp. Två lärare nämner även att de anser att det är fel att dela upp eleverna efter kön och att det går emot läroplanen. Genom det har jag tolkat det som att de flesta lärarna anser att samundervisning är en bättre undervisningsmetod än särundervisning då fördelarna med samundervisning är större än fördelarna med särundervisning.

Den tredje frågan i min frågeställning var ”Gynnas flickor eller pojkar beroende på undervisningsmetoden?” På den frågan var det lite spridda åsikter bland idrottslärarna. De flesta hoppades att inget utav könen gynnades mer än det andra beroende på undervisningsmetoden utan att det var någorlunda jämt. Lärare A anser att samundervisning gynnar både pojkar och flickor då flickorna blir tuffare och får lära sig att ta för sig mer och pojkarna får lära sig att tona ner vinnarinstinkten och visa hänsyn. Lärare C anser att det är de fysiskt svaga flickorna som hon eventuellt skulle ha förlorat i en samundervisningsgrupp som gynnas mest av att ha särundervisning och lärare B tror att de fysiskt svagare pojkarna gynnas mest av samundervisning. En slutsats jag drar av det är att idrottslärarna är lite osäkra på om undervisningsmetoderna är helt neutrala och inte gynnar något av könen, men att de vill och hoppas att det är så.

4.4 Fortsatta studier

Denna studie är koncentrerad till en viss kommun i Sverige och belyser endast idrottslärares åsikter i ämnet. Det är alltså en relativt liten studie som inte kan representera hela landet. Jag tycker att det skulle vara intressant att göra en mer omfattande studie och se vad idrottslärare i övriga landet har för tankar i frågan om sam- och särundervisning.

Det skulle också vara intressant om man gjorde en mer omfattande studie om elevernas åsikter om sam- och särundervisning parallellt med en studie om idrottslärares åsikter för att sedan kunna jämföra resultatet med varandra. Jag tycker också att det skulle vara intressant att undersöka hur många skolor som bedriver särundervisning idag och se hur de motiverar det valet i förhållande till vad Lpo 94 säger om att motverka traditionella könsroller.

För vidare läsning inom ämnet rekommenderar jag uppsatsen *Sam och särundervisning i ämnet idrott och hälsa - Vad tycker eleverna?* av Sofie Skoglund (2009). Hennes undersökning är utförd på samma skolor som min undersökning men behandlar i stället elevernas tankar i frågan om sam- och särundervisning.

REFERENSER

Annerstedt, C, Peitersen, B och Rønholt, H. (2001). *Idrottsundervisning – ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: ZetterQvist Tryckeri AB

Ekberg, J-E & Erberth, B (2000). *Fysisk bildning – om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur

Gjerset, A & Annerstedt, C (2002). *Idrottens träningslära*. Malmö: Elanders Skogs Grafiska

JagtØien, G, Hansen K & Annerstedt, C. (2002) *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare Förlag

Johansson, B & Svedner P-O (1998) *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Författarna och Kunskapsförlaget

Kvale, S & Brinkmann, S (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, H, Fagrell, B & Redelius, K (2005) *Kön-Idrott-Skola* www.idrottsforum.org
Hämtad: 2009-10-12 Kl: 09:44

Larsson, H (2003) *Skolidrotten befäster traditionell genusordning* Kritisk utbildningstidskrift KRUT nr 113 (1/2004)

Läraryrkesförbundet (2002) *Lärarens handbok – Skollag Läroplaner Yrkesetiska principer*. Solna: Tryckindustri information

Meckbach, J. (2004) ”Ett ämne i förändring – eller är allt sig likt?” i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Larsson, H., Redelius, K. Stockholm: Idrottshögskolan i Stockholm

Mogren, I. (1996) *Att växa som idrottstjej- om flickors fysiska utveckling*. Sisu idrottsböcker

Redelius, K. (2004) *Bäst och Pest! Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år* i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Larsson, H., Redelius, K. Stockholm: Idrottshögskolan i Stockholm

Sandquist, A-M. (1998) *Visst görs vi olika! Jämställda barn- hur skulle det se ut?* Göteborg: Novum Grafiska AB

Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

BILAGA

Intervjufrågor:

Vart utbildade du dig till idrottslärare och vilka år?

Hur länge har du arbetat som idrottslärare?

Vilken undervisningsmetod använder du dig av? (Sam eller särundervisning?)

Varför använder du dig av den metoden?

Vilka fördelar och nackdelar ser du med samundervisning?

Vilka fördelar och nackdelar ser du med särundervisning?

Tror du att flickor eller pojkar gynnas mer/mindre av undervisningsformen?

Har du några fler tankar kring sam- och särundervisning?